

# ÁLLATTENYÉSZTÉSI ÉS TEJGAZDASÁGI LAPOK

## HIRDETÉSEKET

a lap kiadóhivatala veszi fel.  
Árjegyzék ingyen és bérmentve  
Hirdetési mellékletek jutányos árban fogad-  
tatnak el.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VIII., József-utca 15. sz.

A lap szellemi részét illető közlemények a szerkesztőséghez, az előfizetési  
és hirdetési pénzek a kiadóhivatalhoz czimzendők.

Kéziratokat a szerkesztőség nem ad vissza.

Előfizetési ár a „Gazdasági Lapok” nélkül:

Egész évre ... .. 10 kor.  
Fél „ ... .. 5 „

**TELEFON: József 40—66.**

Az e lapokon foglalt minden cikket az utannyomas  
joga fentartva.

**KÉZIRATOKAT A SZERKESZTŐSÉG NEM AD VISSZA**

## TARTALOM.

	Lap
A tejkérdés. — Vas Károly	29
<b>Kérdések és feleletek</b>	
Kérdések: Ső a baromfiaknak	34
Feleletek: Ső a baromfiaknak. — Úszó rossz szokása ellen mit tegyek	34
Hírek	35



## JÁRVÁNYOK

fellépte esetén forduljon a

### LABORATORIUM

VÉDŐOLTÓANYAGOK TERMELESÉRE  
RÉSZVÉNYTÁRS. IGAZGATÓSÁGAHOZ  
BUDAPEST, IX., LONYAY-UTCZA 18/B.

Sürgőnyczim: Vaccin, Budapest,

Interurban { reggel 7-től este 6-ig: József 20—14.  
telefon: { este és éjjel: József 22—58.

Az intézet anyagai egész Európában  
elterjedtek s megbízhatóságuk, ál-  
landó bakteriológiai karakterük és  
hatékonyságuk közismertes. Fel-  
világosítások, szaktanácsok és labo-  
ratoriumi vizsgálatok díjmentesek.

#### A tejkérdés.

Írta: Vas Károly.

A tejellátás fokozatos rosszabbodása. A német példa.  
Az általunk figyelembe veendő szempontok. Vaj  
vagy sajt?

Csakhamar a háború kitörése után apadni kezd az ország tejfolyamának forrása. Ez ekkor főként két okra vezethető vissza, nevezetesen egyfelől arra, hogy hadbavonulván a gazdaság-vezető férfiak, az asszony nép meglehetősen könnyen megválk tehenétől, mert nincs önállóság-hoz szokva s meg van ijedve a ránehezülő gondoktól, másfelől csúbitja erre a másik főok: a katonaság részére történő nagymérvű vásárlások folytán egyre emelkedő állatár is. Kiszáradva a fentiekhez csatlakozik harmadiknak az abrak-takarmányok fogyása, mely a cselédség gyérülésével kapcsolatban már a nagyobb gazdaságokat is tehenek eladására kényszeríti; abrak hiányában u. i. a tejhozam nagy fokban esik s így a jövedelmezőség erősen csökken, illetőleg csak a tejár emelésével biztosítható, ami meg a városok részéről talál nagy ellenzésre. A szegényebb városi lakosság nehezen tudja elviselni, hogy

mindennapos élelmiszere, melyet gyermekei miatt nem nélkülözhet, a tej is drágább. A hatóság ennek következtében szükségesnek találja a beavatkozást, leszorítja, maximálja a tej árát, mire egyes gazdák elvesztvén kedvüket a tejtermeléssel járó veszélyektől s egyébként is szorítottan a folyton sulyosbódó gazdálkodási viszonyoktól, megint csak ráadják a fejüket, hogy jó pénzért tudjanak állataikon, amiben egyébként a fejős tehenek levágását korlátozó rendelet megjelenéséig nincsenek is korlátozva; más gazdaságok pedig, ha csak módjukban van, áttérnek a tejszállításról a vaj- vagy sajt készítésre, mert közben a termékek ára — kikerülvén a maximáltatást — a zsir- és husrágaság miatt magasra szökik. Akadnak vállalkozók, akik városok környékén maximális áron felül vásárolják össze a tejet, hogy abból még így is jól jövedelmező tejtermékeket állítsanak elő. Mindennek következtében a városok egyre kevesebb tejhez jutnak s egyre drágábban, mert lassan mégis csak emelni kell az árt, hogy legyen valamelyes felhozatal.

Ezek szerint a kereslet és kínálat árszabályozó törvényének részleges hatályon kívül helyezése természetszerűleg nem hozta meg a várt eredményt se nálunk, se külföldön. Tanulságos lesz tehát szemügyre venni, hogy mitéle intézkedéseket tart Németország ilyen körülmények között szükségeseknek. Kezdetben a városi tejkereskedelem szervezésével, kedvező vasuti tejszállítási díjszabás életbeléptetésével, városi tejcsarnokok s tehenészetek létesítésével, itt ott a városok pénztárából történő ráfizetéssel igyekeznek gondoskodni a szükséges mennyiségű tejről. Mójában volna ugyan a vaj árának leszorításával a városok felé terelni a tejet, ámde a zsirhiány miatt ezt nem teheti, sőt 1916 július 20-án az egész birodalom egységes zsirellátásának érdekében érkezettnek látja az időt az *ételzsir-rendelet* kiadására, mellyel megteremti központi és vidéki zsirszetosztó szervét, lefoglalja a tejterméküzemek napi vajproduktumát, a szétszórt kistermelők vajának összevárlására pedig csak bizonyos kereskedőknek ad meghatalmazást, kimondja, hogy — ha az ellenőrzés szövege úgy kívánja — a gazdasági üzemekben is beszüntethető a főlözés és vajkészítés, végül, hogy minden tehentulajdonos kötelezhető saját szükségletének fedezése után fennmaradó tejének meghatározott tejtermékgyárba vagy egyéb tejgyűjtő helyre való szállítására. Az összeszedett vajból elsősorban a helybeli lakosság részesül az országos fejquota arányában, a felesleget pedig előre kidolgozott terv szerint elszállítják, raktározzák és szétosztják.

A fenti rendelet hatására bizonyára fokozódott a vajtermelés, csak hogy ugyanilyen arányban rosszabbodott a városok ellátása tejjel. Mind több és több hang hallatszik, mely a tejellátás megjavítását sürgeti akár a vajtermelés rovására is, mert mégis csak »nagyobb baj a tejhiány, mint a vajhiány.« Ez azonban mind nem sokat használ, mint ahogy eredménytelen marad a központi állatkereskedelmi szövetség óvása is, mely a jó fejős tehenek eladása ellen

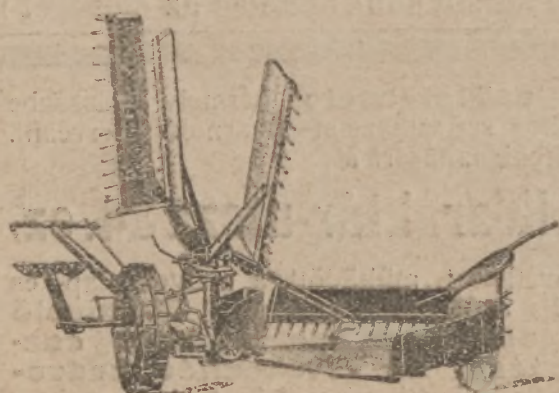
irányul. Sok városban már csak a gyermeknek és betegeknek jut tej, de az sem biztosan.

1916 október 6-iki kelettel megjelenik azután a hadi élelmezési hivatalnak a *tehenetej felhasználását és forgalombahozatalát szabályozó* rendelete. Ennek megint csak az a fő célja, hogy a zsir-illetőleg vajtermelést előmozdítsa. Evégből a következőképpen intézkedik. Először is lefoglalja a tejet, kimondván, hogy a termelő saját háztartása céljaira csak bizonyos mennyiséget tarthat vissza. Teljes tejet csak a lakosság kis részének utal ki, nevezetesen a teljes tejjel való ellátásra jogosultak („Vollmilch-versorgungsberechtigte“: gyermekek betöltött 6 éves korig, szoptató anyák, terhes nők a szülés előtti 3 hónap és betegek) és a teljes tejjel való ellátásnál előnyben részesítendőek (Vollmilch-vorzugsberechtigzte“: 7—14 éves gyermekek) számára. Intézkedik, hogy, ha valahol a vajkészítéshez szükséges berendezés hiányában a lakosság többi része is teljes tejet fogyaszt, literenkint 28 g. zsirral kevesebbre tarthat igényt. Felhatalmazza a közigazgatási hatóságokat, hogy a zsirszetosztó központokkal egyetértésben maximálják a teljes és sovány tej árát. Eltiltja a tejnek és tejszínnek ipari célokra való feldolgozását, tejszín kiszolgáltatását cukrászdákban, vendéglőkben, kimérő és étkező helyiségekben s egyáltalán tejszínnek vajkészítésen kívül más célra való forgalombahozatalát; teljes tejnek feletetését hat hétnél idősebb borjuval vagy sertéssel. Ezen kívül felhatalmazza az ételzsir-központot, hogy megszabhassa a termelő szükségletét, gondoskodhassék a sovány tejnek közvetlen emberi fogyasztásra való felhasználásáról és szabályozhassa a speciális tejtermékek (steriltej, joghurt, kefir) készítését és forgalmazását.

A birodalmi ételzsirközpont kapott felhatalmazásához képest hamarosan, ezután megszabja a jogosultak tejjárandóságát és megápitja a szétosztás alapelveit az annak szervezésével megbízott helyi hatóságok részére.

Még ugyancsak októberben *maximálja* a birodalmi kancellár a készíthető kemény, lágy s *turósajtok és turó árát*, előírván egyben mind-egyik csoportra a megengedett legmagasabb zsirtartalmat.

Ezzel megtörtént — legalább is papiroson — a tej- és tejtermékellátás alapvető, az egész birodalomra kiterjedő szervezése. Egyre-másra jelennek meg utána az egyes országok és helyi hatóságok végrehajtási rendeletei. Nos és az eredmény? Biz az a rákövetkező hónapokban egyáltalán nem kielégítő. A városok egyre növekedő tejhiányban szenvednek, mert a sovány tej felhozatala annak romlékony volta miatt alig leküzdhető akadályba ütközik. A tejkereskedők, tejcarnokok ennek folytán redukálják vagy teljesen beszüntetik üzemiüket, elbocsátják embereiket, eladják vonóállataikat, amely körülmény újabb rosszabbodást jelent nemcsak a mát, hanem a jövőt illetőleg is, mert megoszt az állapotok javulásának reményétől még azon esetre is, ha mégis sikerülne a főözött tejet nagyobb mennyiségben a városok felé terelni.



## Aratógépeink és fűkaszalóink

már megérkeztek, ajánljuk azokat szolid, erős kivitelben, **azonnali szállításra**. Árajánlattal és felvilágosítással szívesen szolgálunk. Ajánljuk továbbá összes mezőgazdasági gépeinket, u. m.: **ekéket, gereblyéket, boronákat, vetőgépeket, kapálókat**. Cseplesi idényre: **motorokomobilokat és csepülőket**.

## Dénes B. Betétitársaság

Budapest, VI., Vilmos császár-ut 61/g.

TELEFON: 46—03.

Sürgőnyczim: DÉNES 46—03.



# KEMNA FORRÓGŐZEKÉI

szabadalmazott

SCHMIDT mérnökdoktor hírneves füstöső-tulhevitőjével.

**Minden más nedvesgőz-, compound- vagy compound-tulhevitett rendszert úgy teliesítő-kéne-sea, mint tartós-ság tekintetében messze felülmúlnak és lényegesen kevesebb szén-tartalmat fogyasztanak.**

Referenciákkal, kimerítő felvilágosításokkal és költségvetésekkel szolgál:

**KEMNA J. BUDAPEST, VI., Vilmos császár-ut 51.** Süretyezim: Kemna, Budapest. Telefon 91-21.

A berlini orvosok egy küldöttsége jórészt ezen körülmény által indítva felhívja Batockinak, a hadi élelmezési hivatal elnökének figyelmét a fehérjetartalma élelmiszerekben mutató hiányra és az ebben rejlő néptáplálkozási veszélyre. Az elnök erre kiáltásba helyezi, hogy a császári egészségügyi hivatal nemsokára megtalálja a módját a sovány tej szállíthatóvá tételének s akkor javulni fog a felnőttek tejellátása is; \* továbbá megemlíti, hogy a sovány sajt, túró és túrosajtók árának újabb szabályozása remélhetőleg elő fogja mozdítani a sajtgyártást s így a városok rövidesen több sajtához is juthatnak.

Vajjon miben mutatkozik az ismertetett rendelkezések hatása a vidéken, a termelő helyen? Az eredmény bizony itt sem kielégítő. A gazdák vonakodnak tejüket a tejtermékgyárakba szállítani, még a régi szövetségi tagok is kimaradnak, kis kézi fölözőgépeket szereznek be, maguk fölöznek és a tejszint vagy beszállítják a vajgyárba vagy pedig a vaját is maguk állítják elő. A sovány tejet részben a háztartásokban használják fel, nagyjából pedig feltakarmányozzák. Eljárásukat azzal indokolják, hogy a tejterméküzemekből visszakapott tej hideg, gyakran már savanykás is, a felforraltatást nem bírja ki és mint keveréket nagy valószínűséggel ragályanyagokkal is fertőzve van, következőleg úgy állati, mint emberi fogyasztásra kevésbé alkalmas, mint a házilag fölözött friss, tőgyemelleg tej. És ez tényleg így is van. Másrészt azonban kétségtelen az is, hogy ilyen körülmények között a termelés nagyfokú szétforgácsolása miatt ellenőrizhetetlen a vajtermelés, lehetséges a termék kerülő uton való értékesítése, a minőség természetesen rosszabbodik, mert házi előállításnál nem alkalmazható a modern technika, a vaj gyors avasodásra lesz hajlamos, a szállítást, raktározást nem bírja, amihez jön végül, mint a népelelmezés szempontjából igen káros dolog, hogy a sovány tejből foglalt, drágán termelt értékes fehérje nem az emberek, hanem az állatok táplálására fordítatik.

Nemcsak magánérdek tehát, hogy a tejterméküzemek és a városok sovány tejjel való ellátására alakult vállalatok egyre jobban sürgetik a házi fölözés betiltását és a kényszeritej szállítás elrendelését. Egyébiránt a termelők egy része is belátja a helyzet tarthatatlanságát és ilyen jelszavakkal küzd a meglehetősen általánossá vált felfogás ellen: „Erst die Kinder und dann die Butter.“ Akadnak gazdák, akik a gyengébb tejelő tehének és a szopós borjúk nagy részének levágását proponálják, hogy a jobb fejősöknek több takarmány jusson és a borjutej is megmaradjon. A kormányhatalom helyesli e javaslatot és lehetővé teszi a vágásra még nem érett 1-2 hetes borjúk levágását, utasítást ad, hogy ezek husát nem szabad silányabbnak minősíteni a husszelmésznek és a 4-12 hetes borjúk árának leszorításával is e cél felé törekszik.

\* Azóta még a múlt év decemberében megengedett, hogy a tejterméküzemek (de csak ezek) külön engedély alapján előírás szerint jelzési kötelezettség mellett hidrogén-supe oxidot használhassanak a sovány tej konzerválására; a gyermekeknek és betegeknek szánt teljes tej ilyen módon való konzerválása továbbra is tilos maradt.

Mindennek ellenére a helyzet alig javul s a hatóságok bármennyire vonakodnak is — félvén a termelési készség csökkenésétől — a magángazdaságba való leggyökeresebb beavatkozástól itt-ott mégis kénytelenek a kis fölöző gépek lepecsételésével, a termelő költségére történő kényszerfejessel, sőt a tehének kisajátításával fenyegetni meg a rendelkezések nem engedelmességüket.

Miután — mint az a minisztérium és a közéleti hivatal január havi rendeleteiből kiviláglik — nálunk is érkezett a tejkérdés országos rendezésének ideje, alapos megfontolás tárgyává teendő, hogy célszerű volna-e a fent ismertetett német példa sablonos követése. Meg kell gondolnunk, hogy a mi szükségleteink, viszonyaink, szokásaink a táplálkozás tekintetében mások, tejgazdasági technikai berendezésünk hiányosabb, népünk kevésbé fegyelmezett, mint a németek, féltő tehát, hogy hasonló rendelkezések eredménye nálunk még kevésbé volna kielégítő, mint Németországban.

Alulirotnak nincs ugyan módjában tiszta képet alkotni magának az ország főző-, ételzsir-szükségletének mértéke felől s így nem döntheti el, hogy okvetlenül ki kell-e aknázni a tejet mint ételzsirforrást, de annyi bizonyos, hogy nálunk a vajnak megközelítőleg sincs olyan részben szükségén, részben megszokáson alapuló jelentősége, mint a németeknél és az előbbi fejtegetésekből világos, hogy mihelyt a vajtermelésre helyezük a súlyt, azt forszírozzuk, minden óvintézkedés ellenére is nagy nehézségeink támadnak a gyermekétáplálás körül s rosszabbodik a lakosság fehérjeellátása, mely pedig táplálkozás-fiziológiai szempontból nézve a dolgot, sokkal fontosabb, mint a zsirellátás, mert a zsirt helyettesíthetik a szénhidrátok, míg a szervezet nitrogén-szükségletét csakis fehérjében fedezhetjük.

Németországnak azért van ma különösen nagy szüksége a vajra, mert állattenyésztését a békeben nem a zsir, hanem inkább a husterelés szolgálatába állította s zsirszükségletének nagyobb részét úgy importálta. Érthető tehát, hogy a mostani behozatali viszonyok mellett a tejet is fel kell használnia a legszükségesebb ételzsirmennyiség előteremtésére.

A mi viszonyaink azonban e tekintetben egészen mások, mi u. i. főleg zsirsértéseink révén annyi zsirt termeltünk, hogy jelentékeny exportra is tellett s gazdasági berendezkedésünk bizonyára lehetővé teszi, hogy most is a régi bevált uton fedezzük ételzsir-szükségletünket. Viszont fehérjefogyasztás dolgában messze mögötte maradtunk a németeknek már a múltban is, ma pedig a polgári lakosság erősen nélkülöz e tekintetben s előreláthatólag nehezen fogja fedezni husszükségletét a háboru után is, amidőn megszorodik a most rendszeres húsélethez szokó katonákkal, mert az állattenyésztés a regenerálás, a vonó és trágyaszükséglet érdekében jó ideig még kevés állatot nélkülözhet.

Szóval nálunk inkább fehérje-, mint zsirhiány van és lesz, nagyon fontos tehát, hogy a fehérje-forrásokat jól kihasználjuk; sokat nyertünk ez ügyben, ha megszokjuk a tejet is ennek tekintet-

teni, ha súlyt helyezünk rá, hogy ne csak a zsirt vegyük ki, a drága fehérjét tartalmazó sovány tejet pedig állatok takarmányozására fordítsuk, hanem hogy feleslegéből lehetőleg sajtot készítsünk, melyben a zsir mellett a fehérje is emberi fogyasztásra kerül.

Nem tanácsos ma még német mintára forszírozunk a vajkészítést azért se, mert a vajunk csekély kivétellel szintenyészetek nélkül készül s ez okból nem tartós, még kevésbé bírni ki tehát azt a kezelést, amely az országos szétosztással együtt járna, mint a tökéletesebben gyártott s mégis elég gyakran megromló német vaj. Emlékezzünk csak vissza vajkészítésünk háboru előtti válságos helyzetére, midőn vajunkat rossz eltarthatósága miatt még a fővárosi piacról is kezdte kiszorítani a dán vaj.

A német példa mutatja, hogy ha vajban értékesülhet a tej, mint más formában, szenved a tejellátás s az értékes tejfehérjét emberek helyett állatok kapják; a sajt-készítésnek különösen kedvező áralakulás tapasztalat szerint ugyancsak elvonja a tejet a közvetlen fogyasztás elől. Ezekből az következik, hogy a normális tejeloszlás céljából a tejtermékek árát arányba kellene hozni az előállításukra felhasznált tej árával s így módon oda hatni, hogy a tej nyers értékesülése minden formában egyenlő legyen. Ezen ár-megállapítás mellett a legkívánatosabb közvetlen eladás volna a legjövödelmezőbb, mert kevesebb munkát s tökebefektetést igényel, mint a vaj vagy sajt-készítés, de ez utóbbi üzemek se járnának rosszul, sőt ugyanazt a jövödelmezőséget érhetnék el, ha a forgalmi gócpontoktól távolabb fekvő s valamivel olcsóbban termelő vidékre vonulnának vissza.

A háromféle értékesítési mód meghagyása nem volna akadály a esetleges jegyrendszer alapján történő zsirsztosztásnak, mert nem nehéz a tej, vaj és sajt között zsiregyenértékszámokat felállítani.

Tagadhatatlan, hogy a tejkérdés a tej sajátos termelési körülményeinél és tulajdonságainál fogva a háborus élelmezési adminisztráció legnehezebb problémája, melynek helyes megoldása nagy körültekintést kíván, éppen azért azt hiszem, hogy hasznos munkát végeztem, midőn a fentiekben igyekeztem elemezni, levezetni tényeket, rámutatni tanulságos példákra, figyelemzetni egy némely a mi sajátos viszonyainkból folyó körülményre, felvetni néhány gondolatot a megoldást illetőleg és ilyen módon kezére járnai azoknak, akik e kérdésben dönteni vannak hivatva.

## Kérdések és feleletek.

**Kérdés.** *Só a baromfiaknak.*

Hizlalandó baromfinak, hogy jobban gyarapodjanak, nagyobb étvágyuk legyen és többet igyanak, mi által nehezebbek is lesznek, — lehet-e só is adni, illetve sós eledelt? *M. A.*

**Felelet.** *Só a baromfiaknak* című kérdésre.

Igen, lehet só adni, illetőleg az eleséget meg-

a Magyar Gazdaszövetség fogyasztási és értékesítő szövetsége bármely községbe költségmentesen küldi ki megbízottját, a hol fogyasztási és értékesítő szövetséget akarnak szervezni. Mielőtt a mozgalmat megindítanák, forduljanak a kezdeményezők utbaigazításért a

„Hangya“ igazgatóságához: Budapest, IX., Közraktár-utca 34. sz.

A „Hangya“ kötelékében az 1914. év végén 1278 fogyasztási szövetkezet működött, amelyek alap- és tartalékotkéje 11 millió koronára rug, évi forgalmuk pedig meghaladja a 60 millió koronát. Földmivelő népünk erkölcsi emelkedésének és vagyoni gyarapodásának legbiztosabb eszköze a gazdasági szervezkedés s a termelés fejlesztése. Az értékesítés kedvezőbb tétele, a háztartási és gazdasági szükségletek jutányosabb beszerzése csak fogyasztási és értékesítő szövetkezetek útján érhető el.

A  
„HANGYA“



sózni, de mérsékeltén, mert különben ártalmas a háromfi egészségére. Tojóknak nem szabad sósat adni, mert lágy héju tojást adnak vagy héj nélkülit is.

**F.**  
**Felelet.** *Üsző rossz szokása ellen mit tegyék?* című kérdésre.

A kérdés annyira érdekes, hogy bizonyára majd többen hozzászólnak. Bár a kérdés a tapasztalt gazdákhhoz szól, mégis talán valamelyes szolgálatot teszek azzal, ha elmondom véleményemet az üszők szóvatett rossz szokásáról s annak elhárításáról. A rossz szokás igen sok esetben a rossz bánásmód miatt fejlődik ki az állatokon. Ha játszanak főképp fiatal állattal vagy ha megijesztik, az állat könnyen elvadul, jelesül a vemhes tehének lehetnek ingerlékenyek. A rugásról, döfésről kellő óvatossággal le szoktathatjuk az állatot. Az állatot e célból megéheztetjük, a szokott időnél később adjuk neki takarmányát. A koplaló állat éhségét igyekszik csillapítani s bizonyára nem fog rugni és döfni, ha takarmányához akar jutni. Ha felénk vág: nem adjuk oda az adagját. Kevéssel utóbb újra próbálkozhatunk, ha nem támad, megetetjük s meg is simogatjuk. A takarmány adagolásakor az állatot nevéen szólítjuk, minél szelidebben bánunk az állattal, annál könnyebben célt érünk. Más módszerrel is próbálkozhatunk, nagyobb szalmabábut tolunk az állat felé vagy akasztunk melléje, ehhez majd bizonyára többször hozzá vág, a mi az állatot igen kifárasztja s rossz szokását abba is hagyja, ugyanilyen bábut akaszthatunk az állat laba felé is: az eredmény hasonló lesz s ha végül ápolója közeledik hozzá, azt sem támadja meg. Mindenestre a szelidítéshez nagy türelem kell s jobb, ha magunk végezzük, mintha avatatlan vagy értelmetlen cselédekre bizzuk.

**HIREK.**

**Gyászír.** *Lázár Pál* udvari tanácsos, műegyetemi tanár, közgazdasági író, az Országos Magyar Gazdasági Egyesület igazgatóságának és a Közlekedési Tanácsnak tagja, volt országgyűlési képviselő ma délelőtt 61 éves korában meghalt. Lázár Pál 1856-ban született Nagybjomban. Miután befejezte középiskolai és műegyetemi tanulmányait s mérnöki oklevelet szerzett, több évig itthon és a külföldön a mezőgazdasági és a gépgyári üzemet tanulmányozta. 1886-ban segédtanára, 1888-ban magántanára, 1889-ben rendkívüli, 1890-ben pedig rendes tanára lett a budapesti műegyetemnek, ahol a mezőgazdasági géptant adott elő és több ízben a gépés mérnöki szakosztály dékánja is volt, emellett pedig egész sorát tette közzé géptechnikai és mezőgazdasági kérdésekre vonatkozó tanulmányának. Közben megalapította az Első Magyar Gazdasági Gépgyárat. Lázár Pál politikával is foglalkozott. Függetlenségi és negyvennyolc párti programmal 1905-1910. a bácsalmási kerület országgyűlési képviselője volt s gazdasági kérdések tárgyalása során gyakran felszólalt a Házban, különösen az önálló vámréület érdekében kardoskodva. Hónapokkal ezelőtt kintöz betegség döntötte ágyba s szívinfarkta halálát vetett végett. Özvegye, született Kyllmann Irma s leányai: Margit, férjezett Conlegner Józsefné és Erzsébet, férjezett Zipernovszky Ferencné gyászolják. Temetése pénteken, márc. 23-án délután 3 órakor volt a műegyetem aulájánál, ahol a műegyetemi tanács ravatalt állított fel. A keresési-uti temetőben helyezték nyugalomra. Béke poraira!

**Rátz István halála.** Az állatorvosi főiskolának és az állategészségügy tudományának vesztesége van. Rátz István dr. udvari tanácsos, főiskolai nyilvános rendes tanár, az Akadémia tagja, az országos állategészségügyi tanács rendes és a közegészségügyi tanács rendkívüli tagja, febr. 28-án ötvenhét éves korában meghalt. Halála váratlanul érte a magyar tudományos világot, mely benne a szaktudós és a tudományos irodalom kiváló művelőjét becsülte meg. A kötelesség buzgó teljesítése közben ragadta el a halál Rátz Istvánt, aki a legutóbbi napokban is előadásokat tartott. Temetése pénteken délután három órakor volt az állatorvosi főiskola aulájából, ahonnan a németvölgyi temető-

ben levő családi sírboltba helyezték örök nyugalomra. Béke poraira!

**Személyi hírek.** Ghillány Imre báró földmívelésügyi miniszter *Beke Lászlót*, a budapesti m. kir. növényélet- és kórtani állomásához bocsátott adjunktust, továbbá a m. kir. földmívelésiskolák tanár-mélyzetének létszámában *J. Kherndl Ernő*, *Mattiassich Sándor*, *Mező Károly* és *Aigney Gusztáv* gazdasági segédtanárokat a IX. fizetési osztályba gazdasági tanárokká nevezte ki.

**Az állatállomány összeírása.** Irtauk, hogy a földmívelésügyi miniszter különböző rendszabályokat léptetett élebe az állatállomány megővése érdekében. Mindenekelőtt cendelte az országos állatösszeírást, hogy ennek alapján azután meghatározza azokat a közelebbi teendőket, amelyeket foganatosítani kell, hogy ckszerű tenvéztéssel állatállományunkat feljavítsuk. Az összeírásokat, amelyek nemcsak pusztán adatokat tartalmaznak, hanem egyúttal ama körülmények leírása is, amelyek az állattenyésztést megnehezítik, először a földmívelésügyi minisztériumban dolgozzák fel, azután kiadják az állami tenyésztőtelepeknek véleményezés végett. Reméljük, hogy ezen a módon olyan újításokat és inézkedéseket lehet tenni, amelyek határozottan elősegítik majd állattenyésztésünk fellendülését.

**Belga tenyészmének importálása.** A Zalamegyei Gazdasági Egyesület nagyobbszámú belga tenyészményt vásárolt Brüsszelben. A tenyészállatok már utban vannak és a napokban érkeznek meg Zalaegerszegre. Ez a behozatali lehetőséget a többi gazdaságra egyesülést figyelmébe ajánljuk.

**A tejellátás kérdése.** Az Országos Közelhímezési Hivatal a napokban a tejellátás kérdése ügyében értekezletet hívott össze, amelyen a kereskedelemügyi minisztérium kiküldöltein kívül résztvettek a főváros, továbbá a vidéki nagyobb városok kiküldöttei is. Az értekezleten azt vitatták meg, hogy melyek azok a sajtógyárak, amelyeknek üzembeszünetése egyes városok tejimportját emelné. Azután azt az eszmét vetették fel, hogy a kormány adja meg az összes törvényhatóságoknak a jogot, hogy a tejet maximális áron requirálhassák. Ennek keresztülvétele érdekében ajánlatos volna, ha a kormány a vajgyártást is éppen úgy engedélyhez köti, mint ahogyan azt a sörgyártásnál tette.

**Tejgazdaság Montenegróban.** Cetinjéből írják: A kornányzóság Cetinjben modern tehenészetet, illetően tejgazdaságot létesített.

**Az élőállatbehozatal és a gazdák.** Simitsch lovag, a bécsi agrárközpont vezető szelleme, a Magyar Gazdasági övetségnek tiszteleti tagja ebben a minőségében indítványt terjesztett a közgyűlés elé. Az indítvány a következő:

»Tekintettel arra, hogy a legveszedelmesebb állati járványok, mint a száj- és körömfajás, sertésvész, baromfikolera stb. nagyon gyakran olyan országokból hurcolták be hozzánk, amelyeknek állatállománya e betegségekkel meg van fertőzve és amelyeknek állat egészségügye a fejlődés legalacsonyabb fokán áll. Tekintve a véve, hogy az annyira veszélyes marhavész hivatalos jelentés szerint Törökországban nagy mértékben uralkodik, Törökország pedig a szomszéd államokkal folytonos állatforgalmat tart fenn és ami kevés korlátozás jótérem csak a papíron áll fenn, azt a nagymértékben üzött marhacsempészet tökéletesen kijátszza, a marhavész behurcolás azonban egész állattenyésztésünk teljes megsemmisítésével egyértelmű lenne; tekintve a véve továbbá, hogy tapasztalataink szerint minden háború után hozzánk, sőt Németországba is számos állatjárványt hurcolnak be és hogy a háború után az állatok egésze azokban az országokban, amelyek a mi szemponunktól a nagyobb állatbehozatal tekintetében figyelmebe vehetők, minden valószínűség szerint még zártabb lesz, mint volt előbb; hogy a németbirodalom az élőállatok behozatalát elől a jövőben is minden rendelkezésre álló eszközzel védekezni fog, figyelembe véve végül, hogy ha mi a külföldről való élőállatbehozatalat a kirgyezésben és az új kereskedelmi szerződésben megengedjük, a német birodalom a mi marhakiállításunk utjába minden uton-módon akadályokat fog állítani és ennek folytán az osztrák-magyar monarchiának gazdasági téren a német birodalomhoz való közeledése megghusittatik, a Magyar Gazdasági övetség közgyűlésén összesereglett gazdák egyhangú határozattal fölkérik a magyar kormányt, hogy az Ausztrával kötendő kiegyezésbe, valamint az új kereskedelmi szerződésekbe ne engedje meg olyan rendelkezések felvételét, amelyek folytán az élőállatbehozatali állatjárványok által megfertőzött és gyanús országokból lehetővé tétetnék. Az élőállatok külföldről való behozatala egyáltalában csak esetről-esetre mindkét kormány meggyezése alapján kiadandó behozatali

engedélyek révén legyen eszközölhető. Nem nyugtana kellő egyensúlyt az összes állattenyészésünket fnyergető veszedelemmel szemben az sem mely az élőállatbehozatalnak megengedése révén előáll, ha Magyarország és Ausztria között kötéendő kiegyezésben az állatok vámjának frcmélése határozatnak el. Ez az engedmény nemcsak a magyar és osztrák mezőgazdaság hanyatlásához vezetne, hanem egész közgazdaságunkat romlásba döntné, mert ily bizonytalan viszonyok között a belföldi állattenyésztés, amelyet az egész népesség érdekében minden eszközzel emelni kell és a belföldi szükségletének a külföldtől függetlenül való ellátása lehetetlenné tétetnék.

A közgyűlés az indítványt egyhangúan határozattá emelte.

**Országos állatvásárok Tordán.** A héten megtartott tordai országos állatvásáron nagy felhajtás mellett a szarvasmarha árak magasak és tartottak voltak. Növendék állat iránt nagy volt a kereslet. Nagyobb vételek, bár több nagy kereskedő volt jelen, a magas árak miatt nem történtek. Az ökor árak aránylag alacsonyabbak voltak. A sertésvásáron nagyrészt süldők voltak, hízott állat igen kevés volt.

**Rokkant katonák méhészeti tanfolyama.** A földmívelésügyi miniszter Győrött méhészeti központot létesített, amely Veszprém, Fehér, Komárom, Moson és Győr megyék méhészeti ügyeit vezeti. A méhészeti tanfolyamot hétfőn nyitották meg, amelyben egyelőre 40 rokkant katonát képesítenek elméletben és gyakorlatban arra, hogy otthonukban a méhészettel foglalkozhassanak. A földmívelésügyi miniszter tervbe vette a tanfolyam fejlesztését is.

**Az állati betegségek összegezése február hó 25-én.**

A betegség neve	Összesen		A múlt heti állapothoz képest		A múlt heti állapothoz képest	
	közégség	udvar	közégség	udvar	közégség	udvar
Lépfene	62	65	—	—	4	4
Vesztség	312	327	5	6	—	—
Takonykór	17	18	1	2	—	—
Ragadós száj- és körömfajás	343	4895	—	—	57	1392
Juhhimlő	11	23	—	—	—	—
Ivarszevi hólyagos kiütés	2	4	—	—	—	—
Rühkór	383	819	29	48	—	—
Bivalyvész	9	17	—	—	1	—
Sertésorbáncz	85	256	2	—	—	1
Sertéspestis	322	1219	—	—	—	54

**Vásári tudósítások.**

**Országos állatvásárok.** (1917 március 7-től március 12-ig.)

**Március 7.** Dömsöd, Ikervár, Lobonya, Monoszló, Nagysomkut, Piskolt, Sárospatak, Sepsiszentgyörgy, Sztráca, Tapolca, Zilah.

**Március 8.** Enes, Felsőszivágy, Hontnémeti, Malacka, Nagyócsa, Poroszka.

**Március 9.** Abaujszina, Darány, Erdőszáda, Felvinc, Gyoma, Harasztkerék, Kolozsvár, Kotor, Marospetres, Nyitra, Szentegyházfalu.

**Március 10.** Baté, Dalbosfalva, Drávavásárhely, Elék, Legyeló, Ujbánya.

**Március 11.** Abrudbánya, Csatád, Füzesabony, Jászfényszaru, Kecskemét, Kunszentmiklós, Monor, Nagy- és Ócsanád, Petróc, Sajószentpéter, Szarcsa, Szászváros, Székelyudvarhely, Szemlak, Szenttamás.

**Március 12.** Apc, Avafelsőfalu, Avaszváros, Bács, Bátorfák, Bezdán, Csákvár, Csenek, Cso na, Csögle, Dunaszekesó, Galbató, Gálosfa, Hadad, Hercegfalva, Huszt, Jászó, Karád, Kismarja, Kismárton, Kisvárd, Körmen, Légrad, Liptótelep, Nagybánya, Nagydrol, Nagylévárd, Nagyoroszi, Nagyperkát, Nagyszalanc, Nagy-zombot, Polgárdi, Privigye, Ráckozár, Répaszentgyörgy, Somogyásmon, Somorja, Szécsény, Szepesváralja, Szielnic, Szinna, Tarcal, Tótpelóc, Vajszló, Vámosderecske, Veszprém, Zalaszentgrót, Zayugróc.

**Sovány sertésárak.** **Url Rezső** bizományos, VIII., Népszínház-utca 22. Eredeti tudósítás 1917. március 1.

Ar elősúlyban 4% engedmény.

Vészen átment	60-100 kg. áll.	600-600
" " "	100-120 " "	600-600
" " "	120-160 " "	600-600
" " "	160-200 " "	600-600
Vészen át nem ment	60-100 " "	580-580
" " "	100-120 " "	580-580
" " "	120-160 " "	580-580
" " "	160-200 " "	580-580

Irányzat változatlan.

Felelős főszerkesztő, kiadótulajdonos: **MATLÁTH LASZLÓ.**  
Szerkesztő: **FEHÉR ZOLTÁN.**

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

**BUDAPEST**  
Népszínház-utca 22.

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

Rövidített sürgönyozimem:

**SERTBIZMÁNY**

**BUDAPEST.**

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

**TELEFON:**  
József 22-41.

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

Sertésenyésztők és sertéshizlalók ha jószágukat értékesíteni kívánják forduljanak bizalommal

URL REZSŐ sertésbizományi céghez.

Vevők állandóan előjegyezve!



## Ügető lovak eladási hirdetménye.

Feri ügető apamén, apja E. L. Robinson, anvja Athania 1905. évf. 170 magas, pej record 1:26.8 sok verseny győztese, a nyeremények összege 61800 korona, több sokat ígérő idomításban levő 3 és 2 éves apja **15000 korona** vételár és **100 korona** kantárpénzért eladó.

Továbbá eladó még egy 4 éves sötét pej ügetőmén **7000 kor.** és egy pár ügető herélt, recorddal, **15000 kor.** ért.

Megkeresések a

**Körmendi Méneshez, Körmend**

intézendők és a lovak ugyanott megtekinthetők.

## Jótállás

a biztos eredményért.



Törvényesen védett

Reitter Oszkár

nagybecskereki ny. főkapitány és fajbajonfi-tenyésztőnek nagyszerű találmánya a

**„PATKANIN”**

patkányirtó-szer, (nem mérge) mely emberre és háziállatokra nem ártalmas és fölülmul minden más I doboz ára 3 K irtószert. mely elég négy körülbelül 60 patkány kiirtásához. — Minden dobozhoz használati utasítás van mellékelve. Ismerető prospektus-t, melyben le van írva, hogy különféle nagyságu gazdaságban hány adag használandó, kérésre ingyen küld a **PATKANIN** gyár egyedüli elárúsítója, a Torontali Agrárbank Részvénytársaság, Nagybecskereken.

## CŐZMIVELÉS.

Eredeti Fowler-féle **gözekével** nagyobb területek **szántását** épügy **mélyrigolozást** szőlőtelepítésekhez elvállal

**WOLFF ERNŐ** gözszántási vállalkozó, Budapest-Kelenföld

**bou kilogramm tiszta buzaszem** volt az er dmenyt. maon egy 550 keresztből álló búzaszalmát, mely már egy közönséges dobkosárral el lett csépelve, szab. betétsines géppel, szakértő bizottság előtt után-csépettünk. **Pénzt, időt és munkát takarítanak a STERN-féle szab. dobkosárbetétléccezel.**

Kérdezősködékre ingyen és bérmentve nyújt felvilágosítást

**Bárdos és Brachfeld. Budapest, VI., Gyár-utca 5.**

## AJÁNLUNK

— azonnali megrendelésre —

I-rendü manilafonalat, motorkenő- és gőzhengerolajokat, gazdasági kocsikenőcsöt, merev gépszirt, raffiát, szijakat, zsakokat valamint az összes műszaki és gazdasági cikkeket.

**Halász és Társa műszaki vállalat**

és olajnagykereskedők

**Budapest, VII., Röck Szilárd-u. 18. sz.**

TELEFON: 144-27.

TELEFON: 144-27.

## Hydraulikus sajtók

szerkezet és kivitelben első osztályú

bor és gyümölcsnedvek nagybani előállításához 1, 2 vagy 3 jarványu nyujtókkal.

**„Herkules”** bor- és gyümölcs-sajtók dupla nyomásu kézi hajtásra gyárt különlegességgel mindenmü nagyságban, szerkezetben és kitünő minőségben



**Ph. Mayfarth & Co.**

WIEN II/I.

Küönleges gyár sajtók és borászati készülékek számára.

Kitüntette több mint 700 első díjjal. ● Részleges képes árjegyzék 1116. sz. ingyen és bérmentve. ● Képvisezők kerestetnek.!

## Raffiaháncs

pótlására ajánlunk

## szőlőkötözőzsineget

papirfonálból, kilogrammonként K 4.—

## Manilla

pótlására ajánlunk

## kévekötfonalat

papirfonálból, kilogrammonként K 5.50

OOOO  
OOOO  
OOOO

557

Mintával kívánatra szivesen szolgálunk!

**Schottola Ernő, Budapest**

VI. ker., Vilmos császár-ut 53. sz.

## Wiking-aratógépek

eredeti svéd gyártmányu

## Kaszáló-, marókrakó- és kévekötfőgépeket

szállít, míg a készlet tart, elsőrendü minőségben a

**Magyar Általános Gépgyár R.-T.**

**Budapest, VI., Váci-ut 141.**

Sürgöncim: Magomobil. Telefon 45-15.

**!! Nagy tartalék alkatrész-raktár !!**



597